

**УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

**1. ОДЛУКА НАСТАВНО-НАУЧНОГ ВЕЋА ФАКУЛТЕТА
МЕДИЦИНСКИХ НАУКА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Одлуком Наставно-научног већа број 01-10966/3-29 од 28.10.2015. год. формирана је комисија за оцену завршене докторске дисертације кандидата др Дарка Илића под називом: „Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта ” у саставу:

1. проф. др Михајло Јаковљевић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, председник

2. проф. др Јасмина Миловановић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, члан

3. проф. др Момир Миков, редовни професор Медицинског факултета у Новом Саду за уже научне области Фармакологија и токсикологија и Клиничка фармација, члан

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију др Дарка Илића и подноси Наставно-научном већу Факултету медицинских наука у Крагујевцу следећи:

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација др Дарка Илића под називом: „Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта ” представља студију ефеката едукативне интервенције у систему здравствене заштите на медицинску праксу лечења остеопорозе, која је базирана на савременим сазнањима и прецизно замишљеној и јасно дефинисаној методологији истраживања које је адекватно и прецизно спроведено. Добијени резултати су прегледни, прецизни, јасни, добро продискутовани и дају значајан допринос у решавању проблематике, која је актуелна и тренутно недовољно проучена. Такође ова Докторска дисертација представља оригинални научни допринос, и од великог је научног и практичног значаја у области савремене клиничке фармакологије, за ординирајуће лекаре који лече пацијенте оболеле од остеопорозе, као и организованог збрињавања таквих пацијената у установама терцијарног нивоа

здравствене заштите. Спроведено истраживање омогућује комплетније и прецизније разумевање свих фактора који могу утицати на клинички ток остеопорозе и могући развој компликација код ове болести, нарочито у току опоравка од прелома зглоба кука карактеристичног за ову болест. Добијени подаци ће омогућити бољу ефикасност лечења оваквих пацијента и свеобухватно сагледавање свих могућности спречавања нежељених компликација. Узимајући у обзир недоумице које постоје у литератури око овог научног проблема, овако дизајнирана студија има велики значај на разумевање овог проблема, поготово са аспекта непоштовања употребе прописане терапије и њеног утицаја на повећање ризика прелома костију код пацијената оболелих од остеопорозе. Целокупна докторска дисертације је веома прецизно и јасно урађена, циљ и методологија истраживања добро су дефинисани, тако да резултати могу да буду примењени у пракси секундарне и терцијарне здравствене заштите.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој области

Темељним прегледом доступне литературе, прикупљене детаљним и систематским претраживањем доступних биомедицинских база података (PUBMED, SCIndeks, Google Scholar), помоћу следећих кључних речи: “osteoporosis; adherence; clinical practice; fractures; drug-related problems; education.” утврђено је да до сада у клиничкој пракси није спроведена студија, у којој је са научног аспекта сагледана међусобна зависност степена адхеренце код пацијената оболелих од остеопорозе, утицаја добре комуникације лекара са пацијентима и употребе најсавременијих лекова, на смањење процента премола костију код оболелих од ове болести. На основу свега наведеног Комисија констатује да је урађена докторска дисертација „Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта” резултат оригиналног научног рада кандидата др Дарка Илића у области Клиничка Фармакологија.

2.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Кандидат, др Илић Дарко је више од 2 године свакодневно радио са пацијентима оболелим од остеопорозе у три различите здравствене установе на територији града Београда и то :

- а) Центру за остеопорозу Ортопедско-хирушког Института "Бањица",
- б) Одсеку за остеопорозу - клиничког одељења за ендокринологију дијабетес и болести метаболизма КБЦ-а "Звездара"
- ц) Саветовалишту за Остеопорозу Дома здравља Савски венац.

До сада објављени и стручни радови прихваћени за штампу:

- 1) Jankovic S, Ilic D, Poboljsanje regulative za klinicku primenu antiepileptika, Рационална Терапија, forthcoming. 2015;7(2); **M53**

2) Ilic D, Bukumiric Z, Jankovic S, Impact of Educational Intervention on Prescribing Inappropriate Medication to Elderly Nursing Homes Residents, Srp Arh Celok Lek. 2015; 143(3-4):174-179. **M23**

3) Ilic D, Bukumiric Z, Jankovic S, Drug related problems in patients with osteoporosis, Vojnosanitetski pregled, doi:10.2298/VSP140909090I **M23**

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Завршена докторска дисертација је у потпуности испунила обим пријављене теме. Одговор на све постављене циљеве и хипотезе истраживања је био адекватан, а квалитет података, резултата, начин интерпретације и израда комплетне дисертације је на задовољавајућем нивоу. Наслов одобрене докторске дисертације и урађеног истраживања се поклапају. Одобрени циљеви истраживања и постављени циљеви у раду остали су едентични. Примењена методологија истраживања је такође идентична са одобреном. Ова докторска дисертација је написана на 159 страна.

Поред насловне и садржаја, дисертација садржи следећа поглавља: I. Увод (46 страна) 1.1. Појам Остеопорозе (3 стране), 1.2. Подела остеопорозе (4 стране), Остеопороза код мушкатаца (4 стране), Методе за дијагностику Остеопорозе (3 стране), Фактори ризика за настанак Остеопорозе (3 стране), Исхрана (7 страна), Физичка активност (3 стране), Ефекат сунчања (2 стране), Кости у људском организму (5 страна), Симптоми Остеопорозе (2 стране), Лечење Остеопорозе (8 страна), Мере и поступци везани за превенцију Остеопорозе (2 стране), Алкохол и остеопороза (3 стране), Пушење и остеопороза (3 стране), Комуникација са пацијентима оболелим од Остеопорозе (2 стране). II. Циљеви рада (0,5 страна), III. Радне хипотезе испитивања (0,5 страна), IV. Материјал и методе (2 стране), V. Врста студије (0,2 стране), VI. Популација која се истражује (0,2 стране), VII. Узорковање (0,2 стране), VIII. Варијабле које се мере у студији (3 стране), IX. Снага студије и величина узорка (0,2 стране), X. Статистичка обрада података (0,2 стране), XI. Очекивани резултати и значај студије (0,2 стране), XII. Резултати (55 страна), XIII. Дискусија (34 стране), XIV. Закључци (2 стране), XV. Литература (12 страна). Рад садржи 109 графикана. У литератури је цитирано 207 библиографских јединица из иностраних стручних публикација.

Материјал и методологија рада, подударни са наведеним у пријави дисертације, презентовани су на одговарајући начин и то врло прецизно. Студија је изведена на популацији испитаника старости између 50 и 90 година. Начини селектовања испитаника за студију детаљно су и јасно описани. Извођење ове студије одобрили су Етички одбори Ортопедско-хирушког Института "Бањица", КБЦ-а "Звездара" и Дома здравља Савски венац.

У уводном делу, кандидат је добро дефинисао научни, медицински и друштвени значај проблема због којег је спроведено истраживање. Поред тога, кандидат износи детаљан опис дефиниције болести, дијагностичке методе за њено откривање, класификацију болести, епидемиолошки податке, факторе ризика, мере превенције, клиничку слику, компликације, и принципе лечења остеопорозе.

Посебан део рада се односи на кости у људском организму, као и повезаност алкохола и конзумирање цигарета са остеопорозом. У завршном делу кандидат детаљно обрађује и проблем комуникације са пацијентима оболелим од остеопорозе, као веома важног сегмента у лечењу ове болести. У другом поглављу јасно су изложени циљеви истраживања као и конкретни задаци који су у складу са постављеним циљевима: Утврдити постојеће стање у лечењу Остеопорозе у највећим центрима за лечење ове болести који се налазе територији града Београда. Утврдити узроке лоше адхеренце и административно-финансијских препрека у лечењу остеопорозе. Предложити мере за отклањање утврђених препрека у лечењу остеопорозе. Резултати истраживања систематично су приказани и добро документовани 109 графикона. У поглављу дискусија анализирани су добијени резултати и поређени са литературним подацима из ове области. Коментари добијених резултата су језгровити, а начин приказивања података чини их прегледним и разумљивим.

На основу претходно изнетих чињеница, Комисија сматра да завршена докторска дисертација у наслову „**Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта**” по обиму и квалитету израде у потпуности одговара пријављеној теми дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

1. Рана дијагноза остеопорозе и правовремени почетак терапије болести су од великог и суштинског значаја за сваког пацијента, нарочито код свих оболелих који имају један или више фактора који су окарактерисани као ризични за оболевање од ове болести.
2. И поред тога што су смернице за дијагностиковање, терапију и уопште лечење остеопорозе доступне у многим земљама света, њихова примена је опште и генерално гледано и даље лоша, упркос све већој доступности третмана са доказаном и ефикасном делотворношћу.
3. Највећи суштински проблем у лечењу остеопорозе представља, што већина жена у постменопаузи које имају објективне факторе ризика за настанак ове болести и не узима у обзир њихову стварну угроженост, доводећи при томе своје здравље у озбиљну опасност, првенствено од настанка прелома изазваних остеопорозом, који се могу завршити и летално.
4. Иако свест о патологији мушке остеопорозе расте, мушкарци са овом болешћу су и даље у великој мери без благовремене дијагнозе и терапије, па чак и код оних особа које су већ имале преломе.
5. Ефикасност третмана за остеопорозу је умањен због више проблема са којима се непрестално сусрећу и лекари и пацијенти. Те проблеме првенствено представљају нежељене реакције лечења, непридржавање режима лечења од стране пацијената, предрасуде пацијената о ефикасности и безбедности лекова, неодговарајућа исхрана пацијената, као и нередовна физичка активност

оболелих особа.

6. Број лекова са којима је могуће лечити остеопорозу из године у годину непрестално наставља да расте. Тренутно најчешће коришћени лекови су бифосфонати, који могу бити дозирани дневно, недељно или месечно. Али разлози за непоштовање терапије како бифосфонатима тако и другим лековима од стране пацијената су мултифакторијални.
7. Биолошка терапија остеопорозе у Србији је у самом повоју. Деносумаб је веома ефикасан и безбедан лек за лечење остеопорозе, који је с обзиром на велики повољан ефекат лечења такође економски користан и за друштво. Повећана употреба деносумаба у Србији, би имала велики позитиван утицај на смањење високог ризика прелома и здравље бројних пацијената са остеопорозом.

2.6. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Студија доприноси бољем познавању фактора који утичу на поштовање редовне употребе прописане терапије за лечење остеопорозе, значај добре комуникације лекара са пацијентима и смањења процента прелома код оболелих пацијената. С обзиром на досадашње непознанице у овој области, на основу резултата ове студије планира се даље изучавање свих осталих фактора који утичу на боље поштовање употребе прописане терапије код пацијената и смањење процента прелома код оболелих од остеопорозе. Оскудне студије које истражују адхеренцу код пацијената оболелих од остеопорозе су доста ретке, па је стога ово истраживање још значајније, а резултати интересантнији. У даљим истраживањима могла би се унапредити знања у овој области.

2.7. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати су приказани јасно, тачно и прецизно. Статистичка анализа је исцрпна и адекватна. Статистички тестови су примењени адекватно врсти испитивања, типу и врсти података и захтевима истраживања. Резултати су осим бројчано приказани и графички. Начин презентирања резултата је научно заснован и одговарајући за домаћу и међународну научну јавност. Рад из овог истраживања под називом DRUG RELATED PROBLEMS IN PATIENTS WITH OSTEOPOROSIS прихваћен је за штампу у часопису категорије М 23 - „Војно санитетски преглед“, и биће објављен у *Vojnosanit pregl.* 2016; March vol.73(Nº.03): doi:10.2298/VSP140909090I На web страни <http://www.doiserbia.nb.rs/issue.aspx?issued=2333> доступан је Online-first 2015, Septembar 2016;73(03): 90-90 doi:10.2298/VSP140909090I

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену завршене докторске дисертације кандидата др Дарка Илића под називом „Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта ” на основу свега наведеног, сматра да је истраживање у оквиру докторске дисертације адекватно постављено и спроведено, да су резултати одговарајуће обрађени, а изведени закључци валидни.

Ова докторска дисертација представља оригинални научни допринос у истраживању адхеренце код пацијената оболелих од Остеопорозе, утицају добре комуникације ординирајућих лекара са пацијентима и употребе најсавременијих лекова, на смањење процента премола костију код оболелих од ове болести. Нарочито се истичу закључци добијени истраживањем који могу бити полазна основа за унапређење ове медицинске области.

Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација „**Анализа лечења остеопорозе у клиничкој пракси методом проучавања са три различита аспекта**” кандидата др Дарка Илића буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

проф. др Михајло Јаковљевић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, председник

проф. др Јасмина Миловановић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија, члан

проф. др Момир Миков, редовни професор Медицинског факултета у Новом Саду за уже научне области Фармакологија и токсикологија и Клиничка фармација, члан